

Kişilik İnanç Ölçeği- Kısa Formunun (KİÖ-KTF) Türkçe Çevirisinin Üniversite Öğrencilerinde Geçerlilik, Güvenilirliği

Validity and Reliability of the Turkish Version of the Personality Belief Questionnaire- Short Form (PBQ-STF) in the University Students

İbrahim Taymur¹, M. Hakan Türkçapar², Sibel Örsel², Emre Sargın¹, Serkan Akkoyunlu¹

¹Uz.Dr., ²Doç.Dr., Sağlık Bakanlığı Dışkapı Yıldırım Beyazıt Eğitim Araştırma Hastanesi Psikiyatri Kliniği, Ankara

ÖZET

Amaç: Bu çalışmanın amacı Kişilik İnanç Ölçeği- Kısa Formunun (KİÖ-KTF) Türkçe çevirisinin geçerlilik, güvenilirliği ve psikometrik özellikleri araştırılmasıdır. **Yöntem:** Kişilik İnanç Ölçeği Kısa Türkçe formu 232 üniversite öğrencisine uygulanmıştır. Çalışmaya alınan gruba ayrıca ölçüt bağlantılı geçerliği test etmek için Fonksiyonel Olmayan Tutumlar Ölçeği (FOTÖ-A) ve Mizaç ve Karakter Envanteri (MKE) kullanılmıştır. **Bulgular:** Tüm test için 65 maddelik ölçeğin Cronbach α değeri 0.92 olarak bulunmuştur. Alt ölçeklere ait Cronbach α değerleri 0.61-0.85 arasında ve en düşük histrionik en yüksek paranoid kişilik için bulunmuştur. Ölçeğin uzun versiyonuyla kısa versiyonu arasında en çok etkilenen alt ölçekler bağımlılık ve histrionik alt ölçeklerdir. Gözlemlenen güvenilirlik değerleri çekingen, bağımlı ve histrionik alt ölçekleri dışında yükseklik göstermektedir. Faktör analizi sonunda toplam varyansın %58.1'ini açıklayan anlamlı 2 faktör elde edilmiştir. KİÖ'nün uzun Türkçe formunun geçerlilik güvenilirlik analizinde hem de PBQ'nun orijinal geçerlik ve güvenilirlik çalışmasında olduğu gibi faktör 1'de pasif-agresif, obsesif-kompulsif, antisosyal, narsistik, histrionik, şizoid ve paranoid; faktör 2'de ise bağımlı ve çekingen boyutlar yer almaktadır. Bütün KİÖ-KTF alt ölçekleri FOTÖ-A'nın mükemmeliyetçilik alt ölçeği ile anlamlı şekilde korele idi. TCI alt skalaları ile KİÖ-KTF'nin alt skalaları arasında korelasyonlar bulunmaktaydı. **Sonuç:** KİÖ-KTF'ye ait bu bulgular bize ölçeğin kişilikle ilgili inançları belirlemede güvenilir bir araç olduğunu göstermektedir.

Anahtar Sözcükler: Kişilik inanç ölçeği, mizaç ve karakter, geçerlilik, güvenilirlik.

(*Klinik Psikiyatri 2011;14:199-209*)

SUMMARY

Objectives: The aim of this study is to study the validity, reliability and the psychometric properties of the Turkish version of the Personality Belief Questionnaire- Short Turkish form (PBQ-STF). **Method:** PBQ-STF is applied to 232 university students. Dysfunctional Attitudes Scale (DAS) and Temperament and Character Inventory (TCI) are also applied to the group in order to test the validity related to the measure of value. **Results:** The Cronbach alpha value is found 0.923 for the whole 65 item scale ($p<0.05$). Cronbach alpha scores found between 0.61-0.85 for the whole subscales. The dependent and the histrionic subscales were the most affected ones when the short form was used instead of the long Turkish form. The reliability values observed were high except for the avoidant, dependent and the histrionic subscales. After the factor analysis, two factors were obtained which were able to explain 58.1% of the total variance. Also passive-aggressive, obsessive-compulsive, antisocial, narcissistic, histrionic, schizoid and paranoid dimensions took place in factor 1, and dependent and avoidant dimensions took place in factor 2 similar to the validity and reliability study of the Turkish version and the original version of the PBQ. All the subscales of the PBQ-STF were significantly correlated with the perfectionism subscale of the DAS. There were also significant correlations between the subscales of TCI and the subscales of the PBQ-STF. **Conclusion:** These findings about PBQ-STF prove that the scale is a reliable and an easy to apply instrument to determine the beliefs about the personality.

Key Words: Personality belief questionnaire, temperament and character, validity, reliability.

GİRİŞ

Kişiliğin ve kişilik bozukluklarının saptanmasında ve değerlendirilmesinde bireyin kendisinin doldurduğu testler (MMPI, MCMI) (Hathaway ve McKinley 1983, Millon 1995) ya da klinisyenin yaptığı değerlendirmeler (SCID-II) en sık kullanılan yöntemlerdir (Spitzer ve ark. 1987). Bu testlerin gerek uygulanması ve gerekse değerlendirilmesi hasta ve klinisyen için zor ve zaman alıcıdır. Bu nedenle kişiliğin değerlendirilmesinde daha pratik ve amaca dönük değerlendirme araçlarının geliştirilmesi konusunda sürekli bir arayış vardır. Bu arayış sonucunda kişiliğe ilişkin çeşitli kuramlara göre tasarlanmış olan kişinin kendi kendine dolduracağı ölçekler, kişilik ve kişilik bozukluklarının tanımlanması ve taranmasında önemli araçlar haline gelmiştir.

Kişilik ve kişilik bozukluklarını açıklayan çağdaş kuramlardan olan bilişsel davranışçı modele dayalı olarak geliştirilmiş bir ölçek olan Personality Belief Questionnaire-PBQ (Kişilik inanç ölçeği-KİÖ), bilişsel davranışçı modelin bakışına göre; her bir kişilik bozukluğunu o kişiliğe özel işlevsel olmayan inançlar temelinde değerlendirmeye dönüktür (Beck ve ark. 2003). Ölçek Beck ve Beck tarafından, DSM IV'de tanımlanan kişilik bozukluklarına özgül olduğu varsayılan işlevsel olmayan inançların, test uygulanan bireylerde varolup olmadığı ve varsa inanma derecesini değerlendirmek için geliştirilmiştir (Beck ve Beck 1991).

PBQ'nun orijinal formu dokuz kişilik bozukluğuna ait inançları içeren ve her bir kişilik yapısı için 14 sorudan oluşan toplam 126 soruluk bir ölçektir. PBQ geliştirildiği 1991 yılından bu yana hem normal popülasyonda hem de psikiyatrik hastalarda kullanılmıştır. Trull ve ark. üniversite öğrencilerinde PBQ'yu uygulayarak iç tutarlılığını (Cronbach alpha değerini 0.77 ile 0.93) olduğunu bulmuşlardır (Trull ve ark. 1993). Diğer yandan PBQ'nun Almanca versiyonu hastalar üzerinde uygulanmış ve hasta grubunda da benzer olarak yüksek iç tutarlılığa (0.78 ile 0.91) sahip olduğu tesbit edilmiştir (Butler ve ark. 2007). PBQ'nun orijinal formunun Türkçe geçerlilik ve güvenilirlik çalışması ise Türkçapar ve ark. tarafından yapılmış olup 0.67 ile 0.90 arasında iç tutarlılık elde edilmiştir (Türkçapar ve ark. 2007).

Ölçeğin orijinal formunu geliştiren çalışmacılar aynı değerlendirme özelliğine sahip ancak daha kısa ve pratik bir ölçek elde etmek amacıyla PBQ orijinal formunun ayırt edici özelliği yüksek olan maddelerini seçerek 65 maddeden oluşan PBQ-SF'yi (Kişilik inanç ölçeği- kısa formu) geliştirmişlerdir. PBQ-kısa formu geliştirme çalışması iki aşamalı yapılmış birinci aşamada; ayaktan takibi yapılan psikiyatrik rahatsızlığı olan hastaların PBQ'ları değerlendirilmiştir. Her bir kişilik bozukluğu için oluşturulmuş 14 sorudan en yüksek puana sahip 7 soru çekilerek PBQ kısa form oluşturulmuştur. İkinci aşamada; oluşturulmuş PBQ-kısa form psikiyatrik rahatsızlığı olan yeni bir örneklem grubuna uygulanmıştır. PBQ-kısa formunun iç tutarlılığı 0.81 ile 0.92 arasında bulunmuştur. Böylelikle kişiliği değerlendirmede güvenilir ve pratik bir ölçek olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Butler ve ark. 2007).

Bu çalışmada Butler ve ark. (2007) tarafından geliştirilen PBQ-kısa formunun Türkçe çevirisinin geçerlilik ve güvenilirliği araştırılarak PBQ-kısa formun Türkçeye kazandırılması amaçlanmıştır.

GEREÇ VE YÖNTEM

Kişilik inanç ölçeği-Kısa Türkçe formunun (KİÖ-KTF) geçerlilik güvenilirliği araştırdığımız bu çalışmanın örneklem grubu Karadeniz Teknik Üniversitesi'ne bağlı çeşitli fakültelerde öğrenime devam eden 18-29 yaş arası 232 öğrenciden oluşturuldu. Deneklerin araştırmaya katılımları gönüllülük esasına göre gerçekleşmiştir. Çalışma hakkında bilgilendirilme yapıldıktan sonra çalışmaya katılanlardan etik kurul onayına uygun bir bilgilendirilmiş onay alındı. O sırada ruhsal bir rahatsızlığı olan veya hayatlarının bir döneminde ruhsal rahatsızlık nedeniyle tedavi görenler, çalışmanın yapıldığı zamandan 5 hafta öncesinden itibaren herhangi bir psikotrop ilaç kullanan denekler çalışmaya alınmadı. Deneklere sosyo-demografik özelliklerle ilgili bir anket formu, PBQ-SF Türkçe formu (Kişilik İnanç Ölçeği Kısa Türkçe Form KİÖ-KTF), benzer ölçüt bağlantılı geçerliliğini incelemek amacıyla daha önce Türkçe'ye çevrilerek geçerlilik çalışmaları yapılmış olan Fonksiyonel Olmayan Tutumlar Ölçeği (FOTÖ-A), Mizaç ve Karakter Envanteri (Türkçe TCI) uygulandı.

Tablo 1. Örneklemin tanımlayıcı istatistik analiz sonuçları

		N	%
Yaş (ort±SD)		21.04±1.7	
Kardeş sayısı (ort±SD)		3.7±2.24	
Cinsiyet	erkek	86	37.1
	kadın	146	62.9
Medeni durum	evli	8	3.5
	bekar	224	96.5
Ortalama aylık gelir(TL)	0-500	161	85.6
	500-1000	18	9.6
	1000-3000	9	4.8

Örneklem grubunun yaş, medeni durum, eğitim ve ekonomik durum dağılımları Tablo 1'de verilmiştir. KİÖ-KTF'nin test-tekrar test güvenilirliğini saptamak için KİÖ-KTF ölçeği aynı deneklere dört hafta sonra tekrar verildi.

Kişilik inanç Ölçeği- kısa Türkçe formu: KİÖ-KTF; kişinin kendisi, diğer insanlar ve dünyayla ilgili temel inançlarını belirlemeye dönük ifadelerden oluşmaktadır. Ölçek formundaki her soru DSM'deki her bir kişilik bozukluğuna karşılık gelen çekingen, bağımlı, pasif-agresif, obsesif-kompulsif, antisosyal, narsisistik, histriyonik, şizoid ve paranoid tutumlar ve inançlarla ilgilidir. Dokuz kişilik tipine ait toplam 65 madde içerir. Denekler her bir maddedeki ifadeleri okuduktan sonra bunun kendilerine ne kadar uyduğunu sıfır (hiç inanmıyorum) ile dört (tamamıyla inanyorum) arasında işaretlerler. Ölçek kişilik bozukluğu olan bireylerin hem değerlendirilmesinde hem de tedavisinde kullanılabilir niteliktedir. PBQ-SF'nin Türkçe'ye çevrilmesi ve çalışılması için özgün ölçeğin yazarlarından izin alınmıştır. PBQ Türkçe kısa form, orijinal kısa ölçekte olduğu gibi, PBQ Türkçe uzun formdaki sorular arasından çekilerek oluşturulmuştur. Türkçe çeviri süreciyle ilgili uzun formun geçerlilik çalışmasına bakınız (Turkcapar ve ark. 2007).

Fonksiyonel Olmayan Tutumlar Ölçeği (FOTÖ-A)

FOTÖ-A; Weissman ve Beck (1978) tarafından, işlevsel olmayan sayıltı ve inançları değerlendirmek üzere, 40 maddeden oluşturulmuş bir ölçektir. Her bir maddede yer alan ifade, 1 (tümüyle katılmıyorum) ile 7 (tümüyle katılıyorum) arasında puanlanarak, kişinin kendisi tarafından değerlendirilmektedir. Ölçeğin 2, 6, 12, 17, 24, 30, 35, 37, 40 numaralı maddeleri işlevsel olan tutumlara işaret etmesi nedeniyle ters puanlanmaktadır. Ölçekten alınan yüksek puan bireyin işlevsel olmayan tutumlarının sıklığını gösterir. Ölçeğin psikometrik özelliklerinin araştırılması ve Türk örnekleminde uyarlama, geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları Şahin ve Şahin (1992) tarafından gerçekleştirilmiş ve "mükemmeliyetçi tutum", "onay görme ihtiyacı", "bağımsız tutum" ve "değişken tutum" olmak üzere dört faktör elde edilmiştir.

Mizaç ve Karakter Envanteri (MKE): Cloninger, mizaç ve karakter üzerine psikobiyolojik bir model geliştirmeye çalışmış ve bu modele uygun olacak şekilde Mizaç ve Karakter ölçeğini geliştirmiştir. Ölçek "Doğru" ya da "Yanlış" şeklinde yanıtlanan 240 maddeden oluşan bir kendini değerlendirme ölçeğidir (Cloninger ve ark. 1993). Bu ölçekle dört mizaç boyutu (yenilik arayışı, zarardan kaçınma, ödül bağımlılığı, sebat etme) ve üç karakter boyutu (kendini yönetme, işbirliğine yatkınlık, kendini aşma) değerlendirilir. Ülkemizde Türkçe MKE'nin

geçerlilik ve güvenilirlik çalışması 689 kişi üzerinde Köse ve ark. (2004) tarafından yapılmıştır.

İstatistiksel Analiz

İstatistiksel analizler SPSS 15.0 programı kullanılarak yapılmıştır. Ölçeğin iç tutarlılıkları, ölçek yapılarına göre Cronbach alfa düzeylerine bakılarak değerlendirilmiştir. KIÖ-KTF'nin test-tekrar test güvenilirliği iki yönlü Pearson Korelasyon analizi ile değerlendirilmiştir. Ölçeğin geçerlilik analizinde faktör analizi bileşen yükünü tanımlamak için temel bileşen analizleri (Principal Component Analyses) kullanıldı. Aynı zamanda ölçeğin 9 alt skalası arasındaki korelasyonlar araştırıldı. Yakınsak geçerlilik analizi amacıyla KIÖ-KTF ölçek skorları mizaç ve karakter envanteri (TCI) ve fonksiyonel olmayan tutumlar ölçeği (FOTÖ-A) gibi diğer ölçeklerle korelasyonu incelendi.

BULGULAR

Çalışmaya alınan deneklerin %37.1'si (86) erkek %62.9'ü (146) kadındı. Ortalama yaş 21.04 ± 1.7 idi. Kardeş sayısı 3.7 ± 2.24 idi. Katılımcıların %96.5'i bekar, %3.5'i evli olarak bulundu. Örneklemin %85.6'sının geliri alt düzeydi (Tablo 1).

Güvenilirlik analizleri

KIÖ-KTF'nin test-tekrar test güvenilirlik çalışması için deneklerden 100 kişiye 4 hafta sonra ölçek tekrar uygulanmıştır. Uygulama sonucunda Pearson korelasyon katsayısı sırasıyla çekingen 0.66, bağımlı 0.69, pasif-agresif 0.80, obsesif-kompulsif 0.82, antisosyal 0.71, narsistik 0.80, histrionik 0.70, şizoid 0.65, paranoid 0.87 olarak bulunmuştur. Bulunan korelasyon değerlerinin anlamlı olduğu görülmüştür ($p < .001$). Tablo 2'de tüm örnekleme ait T1 ve T2 (4 hafta sonrası) zamanlarında elde edilen ortalama, standart sapma ve korelasyon değerleri yer almaktadır.

Kişilik inanç ölçeği kısa Türkçe formu (KIÖ-KTF) Cronbach α değeri 0.92'dür. Alt skalaların iç tutarlılık güvenilirlik değerleri sırasıyla çekingen (.68), bağımlı (.66), pasif-agresif (.73), obsesif-kompulsif (.83), antisosyal (.77), narsistik (.75), histrionik (.61), şizoid (.77) ve paranoid (.85) olarak tes-

bit edilmiştir. Gözlemlenen güvenilirlik değerleri çekingen, bağımlı ve histrionik alt skalalar dışında yüksektir. İç tutarlılık güvenilirlik skoru her bir alt skala için Tablo 3'de verilmiştir.

KIÖ-KTF'nin maddeleri daha önce tarafımızdan yapılan KIÖ uzun Türkçe versiyondaki madde-total korelasyon gösteren maddelerle karşılaştırıldı. Tablo 3'de KIÖ- kısa Türkçe formu ve KIÖ uzun Türkçe formunun iç tutarlılık Cronbach α değerleri gösterilmektedir. Bu analiz, bağımlılık skalasının Türkçe anketin uzun ve kısa versiyonlarında karşılaştırıldığında en farklı skala olduğunu göstermektedir. Bu, Cronbach α tarafından ölçülen iç tutarlılığın Türkçe uzun versiyonda 0.80'den Türkçe kısa versiyonda 0.66'ya düşmesi ile gözlemlenebilir. Histrionik skala da Türkçe kısa form versiyonunda 0.61 gibi düşük bir alfa değerine sahipken, bu değer Türkçe uzun versiyonda 0.73'tür. Buna göre bağımlılık ve histrionik skalaları Türkçe anketin uzun versiyonu yerine kısa versiyonu kullanıldığında en çok etkilenen skalalardır.

Geçerlilik analizleri

Örnekleme uygunluğunun Kaiser-Meyer-Olkin değeri 0.80'dir. KIÖ-KTF'nin alt ölçeklerinin temel bileşen analiz sonuçları total varyasyonun %45.2'si ve %12.9'u olacak şekilde iki bileşenli bir sonuca ulaşmaktadır. Çekingen ve bağımlı alt skala değerleri ikinci bileşene ulaşacak şekilde 0.63'ün üstünde iken, pasif agresif, antisosyal, narsistik, şizoid ve paranoid alt skalalar birinci bileşenleri için yüksek değerler içermekteydi. Obsesif kompulsif alt skala değeri 0.47 ve histrionik alt skala değerleride 0.38 olarak birinci bileşende zayıf kümelenme göstermekteydi (Tablo 4).

Alt skalalar arası kesin korelasyonlar tüm değerlerde 0.58'in altındaydı. Narsistik- histrionik ve paranoid-pasif agresif çiftleri en yüksek korelasyon gösteren çiftlerdi ($r=0.58$ ve $r=0.52$ speerman korelasyonu) (Tablo5).

Yakınsak geçerlilik

KIÖ-KTF ile FOTÖ-A ve TCI arasındaki speerman korelasyon katsayı değerleri Tablo 6 ve 7'de gösterilmiştir.

Bütün KIÖ-KTF alt skalaları FOTÖ-A'nın mükem-

Tablo 2. KİÖ-KTF'nin altölçek ortalama, standart sapma ve korelasyon katsayıları

Alt skalalar	KİÖ-KTF altölçeklerinin ortalama ve standart sapmaları (ort±ss)	Korelasyon katsayısı
Çekingen T1	11.47±4.41	
Çekingen T2	11.31±5.08	(r)=0.66*
Bağımlı T1	8.15±4.29	
Bağımlı T2	7.69±4.47	(r)=0.69*
Pasif-agresif T1	12.75±4.95	
Pasif-agresif T2	12.50±5.07	(r)=0.80*
Obsesif-kompulsif T1	13.20±5.13	
Obsesif-kompulsif T2	12.18±5.75	(r)=0.82*
Antisosyal T1	8.25±5.12	
Antisosyal T1	8.21±4.88	(r)=0.71*
Narsistik T1	7.05±4.97	
Narsistik T1	7.38±5.35	(r)=0.80*
Histrionik T1	5.93±4.35	
Histrionik T1	6.22±4.54	(r)=0.70*
Şizoid T1	11.08±5.10	
Şizoid T1	11.55±5.09	(r)=0.65*
Paranoid T1	8.84±5.26	
Paranoid T2	8.73±5.11	(r)=0.87*

*p<.001, T1:başlangıç, T2: 4 hafta sonrasında

meliyetçilik alt skalası ile anlamlı şekilde korele idi (Tablo 6). En yüksek korelasyon KİÖ-KTF'nin bağımlılık skalası ile FOTÖ-A'nın onaylanma ihtiyacı arasında idi.

İraksal geçerlilik

TCI alt skalaları ile KİÖ-KTF'nin alt skalaları arasında da çoğu düşük ölçekte olmakla birlikte çeşitli korelasyonlar bulunmaktaydı. İki adet 0.4'ün üstünde kesin korelasyon katsayısı olan ve ters korelasyon gösteren çift vardı. Bu çiftler -0.479 korelasyon katsayısı ile bağımlılık (KİÖ-KTF)-

beceriklilik (TCI) ve -0.404 korelasyon katsayısı ile bağımlılık(KİÖ-KTF)-sorumluluk alma (TCI) çiftleridir (p<0.001) (Tablo 7).

TARTIŞMA

KİÖ kısa Türkçe formunun geçerlilik ve güvenilirliğinin ele alındığı bu çalışmada KİÖ Türkçe uzun formunun ortaya çıkarıldığı çalışmaya benzer biçimde KİÖ kısa formu için iyi derecede içsel tutarlılık ve güvenilirlik elde edilmiştir (Cronbach α değeri 0.92). KİÖ orijinal uzun formunun üniversite öğrencileri ve hasta gruplarına ait çalışmaların-

Tablo 3. KIÖ uzun Türkçe form ve KIÖ-KTF'nin iç tutarlılık değerlerinin karşılaştırılması

Alt skalalar	KIÖ	KIÖ-KTF
Çekingen	0.67	0.68
Bağımlı	0.80	0.66
Pasif-agresif	0.73	0.73
Obsesif-kompulsif	0.82	0.83
Antisosyal	0.83	0.77
Narsistik	0.83	0.75
Histrionik	0.73	0.61
Şizoid	0.86	0.77
Paranoid	0.90	0.85

KIÖ:Kişilik inanç ölçeği uzun türkçe formun Cronbach α değeri. KIÖ-KTF:Kişilik inanç ölçeği kısa türkçe formun Cronbach α değeri

da içsel tutarlılık aralığının (0.70-0.93) ve test-tekrar test güvenilirliğinin (0.63-0.81) arasında yüksek olduğu bildirilmiştir (Trull ve ark. 1993, Butler ve ark. 2007). Klinik örnekleme Almanya'da 282 hastanın katılımıyla yapılan bir diğer çalışmada ölçeğin almanca uzun formunun güvenilirliği iyi düzeyde (0.78-0.91) bulunmuştur (Butler ve ark. 2002). KIÖ uzun formunun Türkçe'ye kazandırıldığı çalışmamızda ölçeğin içsel tutarlılığının 0.67-0.90, test-tekrar test güvenilirliğinin 0.65-0.87 arasında olduğu saptanmıştır (Türkçapar ve ark. 2007). Çalışmamızda benzer olarak KIÖ-KTF'nin içsel tutarlılığı 0.61-0.85, test-tekrar test güvenilirliğinin de 0.65-0.87 olarak elde edilmiştir.

KIÖ kısa formuna ait orijinal çalışma iki aşamada gerçekleştirilmiştir. Birinci aşamada her bir KIÖ skalasındaki 14 sorudan en yüksek total korelasyona sahip 7 soru ile yapılandırılmış deneysel skala oluşturulmuştur. Bu skala kişilik bozukluğu tesbit edilmiş ve ayaktan tedavi alan hastalara uygulanmıştır. Bu skalanın beş kişilik bozukluğu (çekingen, bağımlı, obsesif-kompulsif, narsistik ve paranoid) üzerinde iyi iç tutarlılık ve ayırt edici özelliğe sahip olduğu belirlenmiştir. Deneysel kısa form skalasının iç tutarlılık Cronbach α değerleri çekin-

Tablo 4. KIÖ-KTF alt skalalarının başlıca faktör yüklenme sonuçları

	Faktör bileşenleri	
	1	2
Çekingen	0.331	0.628
Bağımlı	-0.112	0.867
Pasif-agresif	0.650	0.287
Obsesif-kompulsif	0.469	0.515
Antisosyal	0.674	0.413
Narsistik	0.753	0.153
Histrionik	0.385	0.521
Şizoid	0.794	-0.054
Paranoid	0.772	0.328

gen (.84), bağımlı (.89), pasif-agresif (.86), obsesif-kompulsif (.90), antisosyal (.80), narsistik (.83), histrionik (.89), şizoid (.79) ve paranoid (.91) olarak bulunmuştur. İkinci aşamada ayaktan tedavi için başvuran 160 hastaya uygulanmıştır. PBQ-SF'nin Cronbach α değeri 0.97 olarak, alt skalalar ise çekingen (.81), bağımlı (.89), pasif-agresif (.85), obsesif-kompulsif (.90), antisosyal (.85), narsistik (.81), histrionik (.87), şizoid (.83), ve paranoid (.92) olarak bulunmuştur. 4 hafta sonrasındaki PBQ-SF alt skalası Test-retest korelasyon değeri: çekingen (.67), bağımlı (.80), pasif-agresif (.80), obsesif-kompulsif (.82), antisosyal (.57), narsistik (.74), histrionik (.78), şizoid (.74), ve paranoid (.72) olarak bulunmuştur (Butler ve ark. 2007).

Biz çalışmamızda 65 maddelik KIÖ-KTF ölçeğinin Cronbach α değerini 0.923 ve alt skalasının iç tutarlılık güvenilirlik değerlerini sırasıyla çekingen (.68), bağımlı (.66), pasif-agresif (.73), obsesif-kompulsif (.83), antisosyal (.77), narsistik (.75), histrionik (.61), şizoid (.77) ve paranoid (.85) olarak tesbit ettik.

Çalışmamızda elde edilen KIÖ-KTF'nin bağımlılık alt skalasındaki Cronbach α 0.66 değeri, KIÖ Türkçe uzun formu ve PBQ orijinal uzun formu ile

Tablo 5. KİÖ-KTF alt skalaları arasındaki korelasyonlar

	ÇEK	BAĞ	PAS	OBS	ANT	NAR	HIS	ŞİZ	PAR
Çekingen	r	-							
	p-value	-							
Bağımlı	r	0.385	-						
	p-value	<0.001	-						
Pasif-agresif	r	0.401	0.264	-					
	p-value	<0.001	<0.001	-					
Obsesif-komp	r	0.378	0.271	0.418	-				
	p-value	<0.001	<0.001	<0.001	-				
Antisosyal	r	0.388	0.257	0.424	0.469	-			
	p-value	<0.001	<0.001	<0.001	<0.001	-			
Narsistik	r	0.261	0.174	0.345	0.357	0.533	-		
	p-value	<0.001	0.010	<0.001	<0.001	<0.001	-		
Histrionik	r	0.237	0.372	0.253	0.317	0.470	0.579	-	
	p-value	<0.001	<0.001	<0.001	<0.001	<0.001	<0.001	-	
Sizoid	r	0.286	0.058	0.437	0.267	0.400	0.431	0.260	-
	p-value	<0.001	0.401	<0.001	<0.001	<0.001	<0.001	<0.001	-
Paranoid	r	0.405	0.221	0.515	0.438	0.634	0.485	0.417	0.491
	p-value	<0.001	0.001	<0.001	<0.001	<0.001	<0.001	<0.001	<0.001

Tablo 6. KIÖ-KTF skalası ve FOTÖ-A arasındaki korelasyonlar.

		mükemmeliyetçilik	Onaylanma ihtiyacı	Bağımsız tutum
Çekingen	r	0.297	0.170	0.068
	p-value	<0.001	0.012	0.313
Bağımlı	r	0.311	0.436	0.270
	p-value	<0.001	<0.001	<0.001
Pasif-agresif	r	0.251	0.014	-0.069
	p-value	<0.001	0.833	0.308
Obsesif-kompulsif	r	0.335	0.261	0.057
	p-value	<0.001	<0.001	0.400
Antisosyal	r	0.292	0.080	-0.077
	p-value	<0.001	0.237	0.258
Narsistik	r	0.216	0.041	0.059
	p-value	<0.001	0.541	0.381
Histriyonik	r	0.357	0.323	0.175
	p-value	<0.001	<0.001	0.009
Şizoid	r	0.161	-0.080	-0.152
	p-value	0.020	0.243	0.026
Paranoid	r	0.323	0.115	0.024
	p-value	<0.001	0.098	0.724

karşılaştırıldığında en farklı alt skala olduğu gözlenmektedir. Yine çalışmamızda KIÖ-KTF histriyonik alt skalası da 0.61 gibi düşük bir α değerine sahiptir. Gözlemlenen güvenilirlik değerleri çekingen, bağımlı ve histriyonik alt skalaları dışında yükseklik göstermektedir. Bu alt skalarda ki düşük değerler kültürler arası farklılıkla ya da ölçeğin hasta popülasyonu dışında uygulanmasından kaynaklı olabileceği düşünülebilir. Ayrıca çalışmanın üniversite öğrencilerinde uygulanmış olması yaş ile ilgili farklılığın önemini artırabilir.

Faktör analizi sonunda toplam varyansın %58.1'ini açıklayan anlamlı 2 faktör elde edilmiştir. Bağımlı ve çekingen alt skala değeri ikinci bileşene ulaşacak

şekilde 0.63'ün üstünde iken, pasif-agresif, anti-sosyal, narsistik, şizoid ve paranoid alt skalalar birinci bileşenleri için yüksek değerler içermektedir. Obsesif kompulsif alt skala değeri 0.47 ve histriyonik alt skala değerleride 0.38 olarak birinci bileşende zayıf kümelenme göstermekteydi. Benzer olarak hem KIÖ'nün uzun Türkçe formunun geçerlilik güvenilirlik analizinde hemde PBO'nun orijinal geçerlik ve güvenilirlik çalışmasında olduğu gibi faktör 1'de pasif-agresif, obsesif-kompulsif, antisosyal, narsistik, histriyonik, şizoid ve paranoid; faktör 2'de ise bağımlı ve çekingen boyutlar yer almaktadır.

Faktör 2'de bağımlı ve çekingen boyutların olması

Tablo 7. KİÖ-KTF skalası ve TCI skalası arasındaki korelasyonlar

TCI skala ve alt skalaları	ÇEK	BAĞ	PAS-AGR	OBS-KOM	ANT	NAR	HIS	ŞİZ	PAR
Yenilik arayışı (YA)	r	0.170	0.179	0.213	0.278	0.128	0.138	0.209	0.279
	p-value	0.016	0.014	0.003	<0.001	0.070	0.051	0.003	<0.001
Zarardan kaçınma (ZK)	r	0.145	0.211	0.198	0.363	0.222	0.247	0.122	0.316
	p-value	0.040	0.003	0.005	<0.001	0.001	<0.001	0.088	<0.001
Ödül bağımlılığı (ÖB)	r	-0.148	0.137	-0.206	-0.189	-0.156	0.075	-0.388	-0.224
	p-value	0.035	0.054	0.003	0.007	0.025	0.285	<0.001	0.002
Sebat etme (SE)	r	-0.103	-0.126	0.019	0.011	0.060	0.009	0.134	0.062
	p-value	0.131	0.071	0.784	0.873	0.374	0.889	0.050	0.375
Sorumluluk alma (KY1)	r	-0.339	-0.404	-0.303	-0.279	-0.127	-0.204	-0.159	-0.311
	p-value	<0.001	<0.001	<0.001	<0.001	0.062	0.003	0.021	<0.001
Beceriklilik (KY3)	r	-0.274	-0.479	-0.095	-0.056	0.060	-0.083	0.083	-0.077
	p-value	<0.001	<0.001	0.170	0.418	0.381	0.228	0.236	0.279
Kendini yönetme (KY)	r	-0.177	-0.220	-0.229	-0.062	0.004	0.017	-0.050	0.028
	p-value	0.016	0.003	0.002	0.403	0.958	0.812	0.504	0.707
İş birliği yapma (İY)	r	0.204	0.180	0.227	0.287	0.173	0.183	0.183	0.311
	p-value	0.004	0.012	0.001	<0.001	0.014	0.009	0.010	<0.001
Kendini aşma (KA)	r	0.135	0.186	0.099	0.174	0.156	0.129	0.106	0.256
	p-value	0.068	0.013	0.184	0.018	0.033	0.079	0.154	0.001

DSM-IV'de sınıflandırılan C kümesi kişilik bozukluğu (bağımlı, çekingen ve obsesif kompulsif) ile örtüşür gözükmektedir (Amerikan Psikiyatri Birliği 1994). Obsesif kompulsif alt skalanın gerek faktör 2'de olmaması gerekse faktör 1 içerisinde de zayıf kümelenme göstermiş olması bu alt skalanın farklılık gösterdiği ile ilişkili olabilir. Bu farklılık hasta grupları ile yapılan çalışmalarda daha açık olarak gösterilebilir.

Bütün KİÖ-KTF alt skalaları FOTÖ-A'nın mükemmeliyetçilik alt skalası ile, KİÖ-KTF'nin bağımlı, obsesif-kompulsif ve histrionik alt skalaları FOTÖ-A'nın onaylanma ihtiyacı ile ve KİÖ-KTF'nin bağımlı alt skalası da FOTÖ-A'nın bağımsız tutumu ile anlamlı olarak korelasyon göstermektedir ($p<0.001$). Yine KİÖ-KTF'nin bağımlılık skalası ile FOTÖ-A'nın onaylanma ihtiyacı arasında en yüksek korelasyonun olduğu saptanmıştır ($p<0.001$). FOTÖ-A'ya ait mükemmeliyetçilik herhangi bir kişilik inancından çok, kişilerarası işlevsellik ve mevcut psikiyatrik rahatsızlığın şiddeti ile bağlantılı bulunmuştur. Mükemmeliyetçiliğin tedavi yanıtında öngörücü özelliği de belirtilmiştir (Jacobs ve ark. 2009). Bu özellikleri göz önüne alındığında mükemmeliyetçiliğin tüm kişilik inançları ile korelasyon göstermesi beklenebilir. PBQ-SF'ye ait orijinal geçerlilik ve güvenilirlik çalışmasında FOTÖ puanları ölçeğin bağımlı, obsesif kompulsif ve histrionik alt skalaları ile korelasyon gösterdiği bulunmuştur (Butler ve ark. 2007).

KİÖ-KTF'nin alt skalaları ve TCI arasında bir çok korelasyon elde edilmiştir. Ancak iki korelasyon haricinde diğerleri düşük ölçekte değerlendirilmiştir. Bu iki korelasyon çifti -0.479 korelasyon katsayısı ile KİÖ-KTF bağımlılık alt skalası-beceriklilik (TCI) ve -0.404 korelasyon katsayısı ile KİÖ-KTF bağımlılık alt skalası-sorumluluk alma (TCI) çiftleridir ($p<0.001$). TCI'ya ait bu iki özellik "kendini yönetme" karakter boyutu içerisinde değerlendirilmektedir. Bu kişiler seçimleri konusunda sorumluluk alamama, düşük benlik saygısı ve kişisel güvensizlikle açıklanabilecek özellikler taşımaktadırlar (Cloninger ve Svrakic 2000). Bu özellikler bağımlı kişilik inançları ile yakınlık göstermektedirler. Tablo 7'de TCI'nın yenilik arayışı ile KİÖ-KTF'nin antisosyal ve paranoid alt skalaları arasında düşük ölçekte gösterilen kore-

lasyonlar dürtüsellikle örtüşmektedir. Ödül bağımlılığı KİÖ-KTF'un yalnızca bağımlı alt skalası ile pozitif korelasyon göstermekte olup diğer tüm alt skalalarla özellikle şizoid alt skala ile negatif korelasyon içinde bulunmuştur. Ödül bağımlılığındaki benzer korelasyon özellikleri yakın dönemde ülkemizde yapılan geniş ölçekli bir çalışmada gösterilmiştir (Arkar 2008). TCI'daki sebat etme KİÖ-KTF'deki obsesif kompulsif alt skalası ile ilişki bulunmuştur. Sebat etme ile obsesif kompulsif kişilik bozukluğu arasındaki benzer ilişki gösterilmiştir (Arkar 2008).TCI'daki işbirliği yapma KİÖ-KTF'deki tüm alt skalalarla korelasyon içindeydi. İşbirliği yapma belirli bir kişilik bozukluğundan ziyade kişilik bozukluğu şiddeti ve sıklığı ile ilişkili bulunmuştur (Svrakic ve ark. 2002)

PBQ-SF'nin orijinal çalışmasında çekingen, bağımlı ve obsesif kompulsif skalalar anksiyete, depresyon ve FOTÖ ile pozitif korelasyon içerdiği, narsistik ve antisosyal skalalarla dışsallaştırma (externalization) ve kendini yüceltme (self-aggrandizement) ile anlamlı korelasyon içinde olduğu değerlendirilmiştir. Obsesif kompulsif ve çekingen skalaları ile FOTÖ arasında yüksek ve pozitif korelasyon ve aynı zamanda bağımlı, Pasif-agresif, histrionik ve paranoid alt skalalarla orta derecede korelasyon bulunmuştur (Butler ve ark. 2007).

Bu bulgular değerlendirildiğinde KİÖ kısa Türkçe formunun üniversite öğrencilerinden oluşan bir örnekleme kişilikle ilgili inançları saptamakta geçerli ve güvenilir bir araç olduğu görülmektedir. Bu ölçeğin Türkiye'de kişiliğin bilişsel kuramına yönelik yapılabilecek çalışmalarda uygulaması kolay bir ölçek olduğu ortaya çıkarılmıştır. Araştırmanın sınırlılıkları değerlendirildiğinde örneklem grubunun belirli yaş ve eğitim düzeyinde olması ve belirli bir hasta grubunda uygulanmamış olmasıdır. Bu sınırlılıklar sonuçların genellenebilirliğini azaltmaktadır. Çalışmanın farklı klinik özellikler taşıyan gruplarda uygulanması faydalı olacaktır.

Yazışma adresi: Dr. İbrahim Taymur, Sağlık Bakanlığı Dışkayı Yıldırım Beyazıt Eğitim Araştırma Hastanesi, Ankara, dritay@yahoo.com

KAYNAKLAR

- American Psychiatric Association (1994) Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders. 4. Baskı, Washington, DC.
- Arkar H (2008) Cloninger'in mizaç ve karakter boyutları ile kişilik bozuklukları arasındaki ilişki. *Klinik Psikiyatri Dergisi*, 11:115-124.
- Beck AT, Beck JS (1991) The Personality Belief Questionnaire. Unpublished assessment instrument. The Beck Institute for Cognitive Therapy and Research, Bala Cynwyd, Pennsylvania.
- Beck AT, Freeman A, Davis DD (2003) Cognitive therapy of personality disorders, 2. Baskı, New York, Guilford Press.
- Butler AC, Brown GK, Beck AT (2002) Grisham assessment of dysfunctional beliefs in borderline personality disorder. *Behav Res Ther*, 40:1231-1240.
- Butler AC, Cohen LH, Beck AT (2007) The Personality Belief Questionnaire-Short Form: development and preliminary findings. *Cogn Ther Res*, 31:357-370.
- Cloninger CR, Svrakic DM, Przybeck TR (1993) A psychobiological model of temperament and character. *Arch Gen Psychiatry*, 50: 975-990.
- Cloninger CR, Svrakic DM (2000) Personality disorders. *Comprehensive Textbook of Psychiatry*, BJ Sadock, VA Sadock (Ed), 7. Baskı, Baltimore, Williams & Williams.
- Hathaway SR, McKinley JR (1983) The Minnesota Multiphasic Personality Inventory manual. New York, Psychological Corporation.
- Jacobs RH, Silva SG, Reinecke MA ve ark. (2009) Dysfunctional attitudes scale perfectionism: a predictor and partial mediator of acute treatment outcome among clinically depressed adolescents. *J Clin Child Adolesc Psychol*, 38:803-813.
- Köse S, Sayar K, Ak İ ve ark. (2004) Mizaç ve karakter envanteri (Türkçe TCI): Geçerlilik, güvenilirlik ve faktör yapısı. *Klinik Psikofarmakoloji Bülteni*, 14:107-131.
- Millon T (1995) Disorders of Personality: DSM-IV and Beyond. New York, Wiley.
- Spitzer R, Williams J, Gibbon M (1987) Structured clinical interview for DSM-III-R personality disorders (SCID-II). New York, New York State Psychiatric Institute.
- Svrakic DM, Draganic S, Hill K ve ark. (2002) Temperament, character, and personality disorders: etiologic, diagnostic, treatment issues. *Acta Psychiatr Scand*, 106:189-195.
- Şahin N, Şahin N (1992) How dysfunctional are the dysfunctional attitudes in another culture. *Br J Med Psychol*, 65:17-26.
- Trull TJ, Goodwin AH, Schopp LH ve ark. (1993) Psychometric properties of a cognitive measure of personality disorders. *J Pers Assess*, 61:536-546.
- Türkçapar MH, Örsel S, Uğurlu M ve ark. (2007) Kişilik İnanç Ölçeği Türkçe formunun geçerlik ve güvenilirliği. *Klinik Psikiyatri*, 10:177-191.
- Weissman AN, Beck AT (1978) Development and the Validation of the Dysfunctional Attitude Scale: A Preliminary Investigation. Paper Presented at the Annual Meeting of the American Educational Research Association. Toronto.